

тоді слід визнати сам факт війни поверненням до тваринного стану, оскільки «людина розумна» знайшла і культурологічний (гра), і раціональний (дискурс) способи вирішення конфліктних ситуацій. Тоді, якщо антропологією є лише описування життя одного з видів ссавців, представники якого мають можливість підкорювати все навколо себе за допомогою не лише сили жорсткої (фізичної), а й більш вишукано (влада), то «люди минулого» зі своєю «культурою» суцільної брехні та тяжіння до перетворення життя на жахи мають всі шанси перетворити і культурологію на також (і на) більш вишукані способи знищення одне одного (можливо до останнього). Але якщо антропологію вважати щось людське, що є суто людським (що відрізняє людину від інших істот, тобто розумним, раціональним), то тоді соціальна, політична, правова тощо філософія (філософії) мають попрацювати над досить серйозним корегуванням категоріального апарату цих сфер знання, іншими словами, виведення за межі культури ще й багатьох сучасних, здавалося б звичних понять, виглядає нагальною проблемою. У цій роботі має поєднатися подолання розумом стереотипів буденної свідомості як втілення принизливих культурних архетипів. Тоді поняття культури також набуває суто людського (як раціонального) змісту.

Піляєв І.С.

Інститут економіки та прогнозування НАН України

(Україна, м.Київ),

провідний науковий співробітник,

доктор політичних наук, доцент

СТРАТЕГІЧНІ КОНФЛІКТИ НАВКОЛО УКРАЇНИ ТА ТАЙВАНЮ: ГЕОПОЛІТИЧНІ, ІСТОРИЧНІ ТА ЦІННІСНІ ПАРАЛЕЛІ

Незважаючи на зусилля міжнародної спільноти, збройний конфлікт на сході України вже тривалий час перебуває в стадії «повільного кипіння», створюючи перманентну загрозу вибуху й підриваючи безпеку не лише у Східній Європі, а й на всьому Євразійському мега-континенті.

Однією з ключових причин недостатнього прогресу у вирішенні зазначеної безпекової кризи є те, що вона відбувається на теренах пострадянської Євразії, тоді як посередниками в її врегулюванні виступають лише європейські та євроатлантичні актори. У науковій літературі досі не вивчалися можливості відповідного залучення посередників зі Східної Азії, хоча криза безпосередньо впливає на їх безпеку, геополітичні та геоекономічні інтереси.

У глобальному та континентальному контексті, збройний конфлікт на Донбасі може розглядатися також як «війна за довіреність» між найбільшими ядерними державами та основними геополітичними акторами в Євразії, що має багато спільного зі стратегічним конфліктом навколо Тайваню. Наразі «Тайвань більше схожий на решту України (*на час втрати контролю Києва за Кримом і ОРДЛО – І.П.*), що небезпечно і несприятливо розташована в зоні гострого суперництва між великими державами і просто намагається вижити» [1]. Як відзначає провідний тайваньський політолог Ю-Шань Ву, поряд з «основною лінією геополітичного розлому, спричиненого китайсько-американським суперництвом, що знаходиться в Східній Азії, <...> ще один великий стратегічний конфлікт у сучасному світі – між Заходом і Росією щодо України» [2, с. 197].

Отже, застосовуючи компаративний міждисциплінарний підхід із використанням сучасного інструментарію цивілізаційної та політико-трансформаційної теорій, ми спробуємо визначити паралелі між стратегічними конфліктами навколо України та Тайваню з метою кращого усвідомлення їх природи та, відповідно, вироблення рекомендацій щодо вдосконалення шляхів та механізмів врегулювання конфлікту на сході України.

Порівняльний аналіз стратегічних конфліктів навколо України та Тайваню дозволяє провести дуже цікаві геополітичні, історичні та ціннісні паралелі.

1. По-перше, зазначені стратегічні конфлікти є, на відміну від інших збройних конфліктів на пострадянському просторі, передусім ціннісно-ідеологічними за природою й **асиметричними** за потенціалом конфліктуючих сторін⁶: ресурсний потенціал і, відповідно, вій-

⁶ На відміну від конфлікту на Корейському півострові, де сили, території та ресурси сторін є співмірними.

ськові можливості України та Тайваню значно менші, ніж відповідно Росії та материкового Китаю⁷.

2. У контексті дихотомії історичного розвитку територій колишньої Давньої (Київської) Русі після її поділу між Ордою та Європою, Литовська Русь, а потім Русь-Україна гетьманської традиції виступали геополітичною і ціннісною альтернативою євразійській Русі-Росії як свого роду *Іншому*. Зі свого боку, в ціннісному контексті китайсько-конфуціанської цивілізації (обминаючи тут аспект політико-дипломатичний) Тайвань (самоназва *Китайська Республіка*) з 1949 р., тобто з часу перемоги комуністів у Громадянській війні та проголошення КНР, постає свого роду аксіологічно «іншим Китаєм».

3. Під час громадянської війни 1918-1922 рр. та національно-визвольних змагань на території колишньої Російської імперії основним театром і базою антибільшовицького опору була територія сучасної України, тоді як до кінця громадянської війни 1945-1949 рр. в Китаї оплотом опору антикомуністичних сил виявився саме Тайвань. Характерно, що в 1918 р. під час піврічного існування протибільшовицької Української Держави на чолі з гетьманом П. Скоропадським, а також у серпні-листопаді 1920 р. під час військового союзу верховного правителя антибільшовицької Росії генерала П. Врангеля та верховного отаману армії Української Народної Республіки С. Петлюри територія сучасної України була втіленням альтернативного шляху цивілізаційного розвитку для всіх історичних земель Київської Русі [3].

На відміну від катастрофи УНР і білого Криму наприкінці 1920 р., Тайвань з 1949 р., за підтримки союзних до режиму Чан-Кайші США, вистояв проти комуністичної диктатури в ході та після громадянської війни в Китаї.

4. Ще одна паралель полягає у специфіці процесів націєтворення, коли формування національної ідентичності відбувається через акцентування й загострення етнокультурних, етномовних та етнорелігійних відмінностей щодо «Іншого» [4] насамперед під впливом ідеологічних, ціннісних та геополітичних, а не природних, географічних, кліматичних, економічних, культурних, історичних та інших об'єктивних факторів. Ідентичність населення України та Тайваня суперечлива, «різноманітна та плинна» [5, с. 20]. Зокрема, мінлива ди-

⁷ Хоча за кількістю населення різниця між Україною і Росією приблизно в 3,5 рази, а між Тайваном та материковим Китаєм — приблизно в 60 разів.

наміка самоідентифікації населення Тайваню характеризується такими фактами: «за останні три десятиліття відсоток населення Тайваню, що ідентифікує себе як китайці, значно скоротився, тоді як тайванська самоідентифікація істотно зросла. У 1992 р. 46,4% опитаних Центром виборчих досліджень Національного університету Чженчжі (м. Тайбей) повідомили, що вони ідентифікують себе як «і тайваньці, і китайці», 25,5% визначили себе як китайці; а 17,6% – як тайваньці. У грудні 2017 р. подвійна самоідентифікація впала до 37,3%, а китайська самоідентифікація – до 3,8% [6]. Натомість, тайваньська самоідентифікація зросла до 55,3% респондентів» [6], що передбачає болісний та ризикований розкол в геополітичних орієнтаціях та симпатіях місцевих політиків та суспільства.

Приклади Тайваню та України свідчать про те, що спільність (очевидна близькість) мови та релігії не є визначальною для геополітичних уподобань та політико-ціннісної орієнтації населення [7, с. 377], тоді як походження та характер політичного режиму можуть мати вирішальне значення.

Водночас існують важливі відмінності між Україною і Тайванем, як епіцентрами (поряд із Корейським півостровом) стратегічних конфліктів на Євразійському мегаконтиненті. Адже Україна, досі не є юридично (через двосторонній або багатосторонній юридично зобов'язуючий міжнародний договір та/чи ратифікований закон) або інституційно (через участь у міждержавному / міждержавному військовому союзі) союзником США [8] (як, зрештою, і жодної іншої держави), тоді як Тайвань має такий статус відповідно до «Закону про відносини з Тайванем», прийнятого Конгресом США 10 квітня 1979 р., котрий встановлює зобов'язання Вашингтону щодо надання оборонних засобів та послуг, в т.ч. у разі зовнішніх загроз безпеці соціальної та/або економічної системи Тайваню [9].

Отже, у контексті зусиль щодо збройного конфлікту на сході України слід звернути особливу увагу на перспективи активізації діалогу в існуючих переговорних форматах Азія – Європа, ОБСЄ – Азія, Азійсько-Тихоокеанського економічного співробітництва.

Оскільки для конфуціанства будь-які відносини вимагають «гармонійного миру» через пошук «серединного шляху» розумного компромісу, саме конфуціанський підхід до вирішення конфліктів, що спирається на величезний історичний досвід, може сприяти врегулю-

ванню стратегічної кризи навколо України та розробці нової політичної етики в Євразії.

Зважаючи на вищезазначене, інститути, що відображають конфуціанські цінності, можуть бути запрошені до міжнародного посередництва щодо врегулювання конфлікту на сході України. Відповідною платформою може стати Тристороння комісія – авторитетний форум для стратегічного діалогу та розробки рекомендацій щодо глобальних та континентальних проблем, – до роботи якої, поряд із неурядовими представниками Європи та Північної Америки, залучаються поважні експерти (*wise persons*) зі Східної Азії, зокрема з Китаю, Японії та Республіки Корея.

Література:

1. Huang, A. Chieh-cheng. (April 22, 2014). *Taiwan Is No Crimea, But ...* Seattle; Washington, D.C.: The National Bureau of Asian Research. URL: <https://www.nbr.org/publication/taiwan-is-no-crimea-but/>
2. Wu, Yu-Shan (2017). Pivot, Hedger, or Partner Strategies of Lesser Powers Caught between Hegemons. In: Dittmer, L. (ed.), *Taiwan and China*. California University of California Press. Pp. 197-220.
3. Piliaiev, I. (2015). Evolution of the Anti-Bolshevik Russia's Nationalities Policy in 1917-1920. *Bulletin of Mariupol State University. Series: History. Political Studies. Collection of Research Papers*. Issue 13-14. Pp. 266-279.
4. Lee, Sh. (December 25, 2018). Taiwanese democracy powers on. *East Asia Forum*. URL: <http://www.eastasiaforum.org>
5. Yekelchik, S. (2015). *The Conflict in Ukraine: What Everyone Needs to Know*. Oxford: Oxford University Press, xix, 186 pp.
6. Mazza, M. (2018). Is a Storm Brewing in the Taiwan Strait? Tensions Are Rising Between Beijing and Taipei. *Foreign Affairs*. July 27, 2018. Retrieved from: <https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/2018-07-27/storm-brewing-taiwan-strait>
7. Гумилёв Л. Н. (2004). *От Руси к России*. Москва: АСТ, 576 с.
8. Medcalf, R. (April 22, 2014). Crimea. A Silver Lining for the United States' Asian Allies? URL: <https://www.nbr.org/publication/crimea-a-silver-lining-for-the-united-states-asian-allies/>
9. Taiwan Relations Act (Public Law 96-8, 96TH Congress). Adopted on January 1, 1979. *American Institute in Taiwan*. URL: <https://www.ait.org.tw/our-relationship/policy-history/key-u-s-foreign-policy-documents-region/taiwan-relations-act>